LAUSUNTO VN/23885/2023

V-V Ahonen
M-M Jokinen
K. Hyttinen

26.2.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta 27.2.2024

HE 2/2024 vp, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Valtiovarainministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hyvinvointialueesta annettua lakia, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia, pelastustoimen järjestämisestä annettua lakia ja sosiaalija terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia.

Lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Hallituksen esityksessä on kysymys hyvinvointialueiden ohjauksesta. Hyvinvointialueiden ohjausta koskevia säännöksiä yhtenäistettäisiin ja selkeytettäisiin. Lisäksi valtiovarainministeriön rooli hyvinvointialueiden ohjauksen koordinoinnissa todettaisiin laissa.

Valtiovarainministeriön koordinaatiorooli on jo nykyisellään todettu sote-uudistusta ja hyvinvointialueiden perustamista koskeneen hallituksen esityksen perusteluissa (HE 241/2020 vp, s. 522). Nyt asia todettaisiin myös laissa. Valtiovarainministeriölle kuuluisi hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden yleinen ohjaus sekä valtioneuvostossa tapahtuvan ohjauksen koordinointi. Valtiovarainministeriön vahvemmalla koordinaatioroolilla pyritään siihen, että hyvinvointialueiden ohjausta toteutettaisiin kokonaisuutena, toiminnallinen ja taloudellinen ohjaus olisi yhdensuuntaista ja tukisi nykyistä paremmin hyvinvointialueiden toimintaa.

Muutoksilla selkeytettäisiin ohjaukseen liittyviä menettelyjä ja ohjausta toteutettaisiin ministeriöiden vahvassa yhteistyössä. Valtiovarainministeriön rooli ei muuttaisi sosiaali- ja terveysministeriön eikä sisäministeriön roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa, vaan sosiaali- ja terveysministeriölle kuuluisi edelleenkin sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus ja sisäministeriölle pelastustoimen yleinen ohjaus. Muutoksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja selkeyttää hyvinvointialueiden ohjausta sekä varmistaa, että valtioneuvoston finanssipoliittiset tavoitteet tulevat nykyistä paremmin otetuiksi huomioon ohjauksessa. Toiminnallisen ja taloudellinen ohjauksen tulisi olla tasapainossa, mikä tukisi hyvinvointialueiden toimintaa nykyistä paremmin. Ohjauksessa on kuitenkin välttämätöntä ottaa huomioon julkisen talouden tilanne ja hallituksen finanssipoliittiset tavoitteet. Tämä edellyttää, että ohjauksen kokonaisuudessa otetaan huomioon tavoite hillitä kustannusten kasvua, jotta peruspalvelut voidaan jatkossakin turvata perustuslain edellyttämällä tavalla kaikille kansalaisille.

Voimassa olevassa lainsäädännössä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisista tavoitteista, neuvottelukunnasta ja sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelusta hyvinvointialueen

kanssa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa. Vastaavasti pelastustoimen valtakunnallisista tavoitteista, neuvottelukunnasta ja sisäministeriön neuvottelusta hyvinvointialueen kanssa säädetään pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa. Hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään erikseen valtiovarainministeriön yhteydessä toimivasta hyvinvointialuetalouden ja –hallinnon neuvottelukunnasta.

Jatkossa valtioneuvosto vahvistaisi yhdet hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet, joissa otettaisiin huomioon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämistehtävät. Tavoitteissa tulisi ottaa huomioon myös valtioneuvoston asettamat finanssipoliittiset tavoitteet, kuten ne on tullut ottaa huomioon voimassa olevan lainsäädännön mukaisissa erillisissä tavoitteissakin.

Esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvosto asettaisi kolmen erillisen neuvottelukunnan sijasta yhden hyvinvointialueneuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävät sisältäisivät nykyisten neuvottelukuntien tehtävät, vaikka tehtävistä ei säädettäisi yhtä tarkasti kuin nykyisin. Yhden neuvottelukunnan mallissa hyvinvointialueen tehtäviä voitaisiin tarkastella paremmin kokonaisuutena ja se myös vähentäisi erillisistä neuvottelukunnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Lisäksi valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö kävisivät hyvinvointialueen kanssa vuosittain yhteiset neuvottelut, joissa seurattaisiin ja arvioitaisiin hyvinvointialueen toimintaa kokonaisuutena.

Esityksellä ei puututa hyvinvointialueiden itsehallintoon, ei lisätä valtion lakiin perustuvia ohjauskeinoja eikä puututa hyvinvointialueiden rahoituslain mukaiseen rahoitukseen. Aluevaltuusto päättää jatkossakin hyvinvointialueen taloudesta ja toiminnasta. Yhtenäistämällä valtion ohjausta ja siihen liittyviä välineitä pyritään paremmin ottamaan huomioon hyvinvointialueiden toiminta kokonaisuutena, mikä onnistuessaan vähentää toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen välistä ristiriitaa ja antaa hyvinvointialueille paremmat mahdollisuudet kustannusten kasvun hillitsemiseen.